

AZ ELSŐ ESZPERANTISTA ŪRHAJÓS

Kevesen tudják, hogy Farkas Bertalan, az első magyar ūrhajós egyúttal eszperantista is volt, hiszen pár évvel korábban egy vadászpilóta-kiképzés során – fogadásból bár – de rendesen megtanulta az eszperantót és használta is azt.

Az eszperantó oktatója az a Horváth József (*szintén vadászpilóta*) volt, aki néhány évvel később megírta a máig legendás "30 nap alatt eszperantóul" című tankönyvét.

Farkas Bertalan eszperantó tanulásáról annak idején csupán a magyar "Hungara Vivo" és a franciaországi "SAT-Amikaro" folyóiratok számoltak be, a hivatalos leírásokban, életrajzban, tájékoztatókban ez az információ kimaradt, vagy elhallgatásra került. :-)

Farkas Bertalan ūrutazására az "Interkozmosz" nemzetközi projekt keretében került sor, ahol a Szovjet Ūrkutatási Minisztérium lehetővé tette az akkori szocialista országok számára 1-1 saját ūrhajós kiképzését és felküldését. A magyar ūrhajós 1980. május 26-án indult az ūrbe.

A Hungara Vivo-ban megjelent eredeti cikk eszperantóul a www.eszperanto.hu portálon olvasható.

Szilvási László

www.eszperanto.hu

EGY ŪRHAJÓS ÉS AZ ESZPERANTÓ

– *forrás: Hungara Vivo, 1/1981*

Beszélgetés Farkas Bertalannal, az első magyar ūrhajóssal

- *Ne haragudj, hogy ezt a beszélgetést csak most tudjuk megejteni, de te is tudod, hogy az ūrutazás bonyolult dolog. A népszerűség és az ezzel járó különböző, még mostanában is gyakori szereplések természetesen sokkal nagyobb nehézséget jelentenek számunkra, mint az ūrben a tartós súlytalanság.*

Így kezdődött a beszélgetés Farkas Bertalannal új munkahelyén a Honvédelmi Minisztériumban. Örömmel fogadta felkérésünket, hogy beszéljünk az eszperantóról, hiszen régen kapcsolatban van a nemzetközi nyelvvel. Hogy világossá tegyem a helyzetet, el kell mondanom, hogy ez az eszmecsere különös "történelmi előzmények" után jött létre. Már 15 éve ismerjük egymást. Egy osztályba jártunk először a magyarországi vadászpilótaképzőben, később a Szovjetunióban is. Ennek befejeztével ugyanannál az alakulatnál szolgáltunk, ahonnan Bertalan útja később a Csillagvárosba, végül a világűrbe vezetett. A fenti előzmények miatt nem készíthetek vele hagyományos interjút, ebből legfeljebb baráti beszélgetést lesz.

- **Tudom, hogy megtanultál eszperantóul, de a közvélemény még nem tud erről.**
- *Igen, csakugyan megtanultam.*

- **Képzeld, hogy csupán említést tettem az eszperantóról és rólad, azután két nap múlva úgy hallottam vissza a történetet, miszerint két láda sörben fogadva tanultál meg eszperantóul.**
- *A két láda sör csakugyan jópofán hangzik, – válaszolja nevetve – de magad is tudod, hogy más volt az indíték. Bizonyára te is emlékszel rá, hogyan kezdődött. Mi csak mulattunk rajtad, hogy a fárasztó repülések után még van energiád az eszperantóval foglalkozni és szakdolgozatot írni. Amikor javasoltad nekünk, hogy tanuljunk meg eszperantóul, és ebben megegyeztünk, én is megértettem, hogy ez nem tréfa, hanem valami sokkal értékeőbb. Azután már természetesen szívesen fogadtam veled, és formálisan dupla adag tortáért vállaltam, hogy meghatározott időre leteszem a vizsgát a Nemzetközi Nyelvből. Hát ez volt az indíték...*

Farkas Bertalan szavai felidézik az együtt töltött éveket, a felejthetetlen eszperantó nyelvvizsgát és sok más együtt megélt eseményt. Alig tudom meggyőzni, hogy térjünk vissza a jelenbe, ahol én kérdezek, és ő mint a Magyar Népköztársaság első úrhajója válaszol.

- **Mi a véleményed a nemzetközi nyelvről?**

- *Meg vagyok győződve arról, hogy a nemzetközi nyelvre szükség van. Ha valaki több nyelven beszél, ismeri a szavak forrását, világosan láthatja, hogy az eszperantó még ebből a szempontból is nagyszerű nyelv. Megkönnyíti más nyelvek tanulását, amiről magunk is meggyőződhattünk, hiszen időközben egyikünk a latin, másikunk a francia, angol illetve német nyelvet tanulta meg. Tapasztaltuk a nyelvek közötti rokon vonásokat, és összehasonlíthattuk őket az eszperantóval.*

- **Mely nyelveket tanultad ebben az időben?**

- *A latint és az angolt. Az oroszot meg se említem, hiszen te is tudod, hogy a repülés témakörében minden új ismeretet orosz nyelven sajátítottunk el.*

- **És az eszperantó? Azt miért tanultad meg?**

- *Mert van jövője. Mert más nyelvek tanulását is elősegíti. Rabul ejtett ennek a nyelvnek az egyszerűsége, logikus mivolta és a nyelvtana. Az eszperantó a világ egyik legnagyobb találmánya.*

- **Az úrutazást követően megváltozott az életed. Úrhajós kutató lett belőled, az úrkutatás specialistája. Történt-e változás a nemzetközi nyelvvizsgával való viszonyodban?**

- *Részben elfelejtettem, ugyanis Csillagvárosban volt éppen elég tanulnivalónk, és az is tény, hogy jó pár év eltelt azóta, mikor eszperantóul beszélgettünk, de időközben rájöttem valami nagyon érdekes dologra.*

- **Az eszperantóval kapcsolatban?**

- *Igen.*

- **Ne feledd szavad, de engedd meg, hogy előbb megkérdezzem: mennyi ideig tanultál oroszul?**

- *Legalább 15-16 évig.*

- **Ez nagyon hosszú idő, de az orosz nyelvet én is 13 évig tanultam. Tudom, hogy ennyi idő és energia már lehetővé teszi egy nyelv meglehetősen alapos elsajátítását. Tudom, hogy kitűnően beszélsz oroszul, hát megkérdezem: találkozta-e kellemetlen félreértésekkel idegen nyelv használata során?**
- *Igen, történt velem ilyesmi. Nagyon kellemetlen, ha idegen nyelven kérdeznek, és nem vagy képes megértetni magad még úgy sem, hogy beszélsz egy vagy több idegen nyelvet. Ilyenkor láthatatlan fal választ el a kérdezőtől, és ez szörnyű.*
- **Tapasztalataid alapján hogyan vélekedsz az űrhajózás jelenlegi nyelvi helyzetéről? Léteznek nyelvi akadályok az űrkutatásban?**
- *Ez nehéz téma. Azt kell mondanom, hogy léteznek ilyen problémák. Sajnos. Arról van szó, hogy más országok űrhajósjelöltjei nem beszélik az orosz nyelvet azonos szinten. Ez az egyik nehézség, aminek a kiküszöbölése sok időt vesz igénybe. Például a leendő francia űrhajósok – akik szovjet űrhajóval tesznek majd űrutazást – nem tudnak oroszul. Először hosszú ideig orosz nyelvet kell tanítani nekik. Ez mindenképpen idő- és energiavesztesség, és hátráltatja az érdemi munkát. A másik gond az, hogy az űrkutatás nyelvezete nagyon nehéz. Rengeteg rövidítés, speciális kifejezések és szóösszetételek garmadája található ebben a szaknyelvben, ami még az orosz nyelv kitűnő beszélőinek számára is sok problémát jelent.*
- **Mi lesz később, amikor az Interkozmosz program kibontakozik, újabb és újabb országok csatlakoznak az űrkutatáshoz? Hogyan képzeld az űrhajózás nyelvi jövőjét?**
- *Szocialista viszonylatban szélesebb körű lesz az orosz nyelv használata. Az űrkutatás területén való együttműködéshez a résztvevőknek el kell sajátítaniuk az orosz nyelvet. A másik űr-nagyhatalom – az USA – esetében hasonló jelenség tapasztalható. Ott is kialakul az úgynevezett "űrsargon", mint az oroszban. Ezzel párhuzamosan más nemzeti nyelvekben is kialakul az "űrsargon". A magyar nyelvben is ez történik. Tudom, hogy ez hatalmas energiavesztességet jelent, és éppen ez az, amit előzőleg mondani akartam.*
- **Már éppen készülődtem, hogy emlékeztesselek...**
- *Nos, nem tudom egyetértesz-e vagy nem, de véleményem szerint a nyelvek bábeli zűrzavara most kezd komoly akadályt jelenteni az együttműködés útján. A jövőben ez csak súlyosabb lehet. A helyzet rendkívül bonyolult. Most kéne elkezdni egy olyan világnyelv használatát, amiről már sokat beszéltünk.*
- **Az eszperantóra gondolsz?**
- *Igen, de te mondtad egyszer, hogy az eszperantó műszaki nyelv tökéletesítése nem tartozik a könnyen megvalósítható dolgok közé.*
- **Csakugyan, igazad van. Tényleg beszéltem erről, de ez minden nyelvre vonatkozik, és figyelembe veszem a világon lezajló politikai változásokat is. Az emberiségnek sajnos még sok komoly problémával kell szembenéznie ezen a bolygón, amely olyan csodálatosnak tűnik a világűrből nézve. A te szóhasználatoddal: "olyan csodálatos, hogy oroszul el sem tudom mondani". A bábeli nyelvzavar onnan már nem látszik, de tény, hogy a világűr meghódításához nemzetközi együttműködésre és egységre van szükség. A jövőben számolnunk kell azzal, hogy az eszperantót a tudományok területén is elkezdik használni, és egyre inkább termelőeszközzé válik. Mit gondolsz? Az eszperantó használható lenne a jövő űrkutatásában?**

- *Úgy gondolom, hogy igen. Ha sikerül létrehozni az egységes úrkutatási terminológiát. Ez végsősoron attól függ, mikor sikerül elfogadtatni az eszperantót mint általános államközi segédnyelvet. Az egységes úrkutatási terminológia megteremtésének már manapság sincs sincs komoly akadálya. Az emberek remélhetőleg hamarosan megértik, hogy a világnak szüksége van egy nyelvre, amely gyorsan elsajátítható, és amely a nemzetközi kapcsolatokban a kölcsönös megértés semleges eszköze.*
- **Ebben egyetértünk, de térjünk vissza az aktuális teendőkre. Tudnál mondani valamit a további terveidről?**
- *Az úrutazás anyagainak feldolgozásával párhuzamosan Magyar Béla kollégámmal együtt arra készülünk, hogy megkezdjük tanulmányainkat a Műegyetemen. Természetesen a kapott rengeteg levélre is válaszolunk.*
- **Nyelvet is tanulsz?**
- *Igen! Elhatároztam, hogy felfrissítem eszperantó nyelvű ismereteimet, és ismét belevágok az angolba. Rövid idő alatt el szeretném érni a társalgási szintet, és jó lenne a nyugati szakirodalmat eredetiben olvasni. Legutóbb részt vettem egy konferencián, ahol angolul beszéltek. Sok mindent nem értettem... tehát angolul is kell tanulnom.*
- **Gondolod, ha legalább olyan jól megtanulsz angolul, mint oroszul, akkor nem lesznek nyelvi nehézségeid?**
- *Félek, hogy továbbra is lesznek... A mai világban két idegen nyelv már nem elég. Éppen azért szeretem és támogatom az eszperantót. Ez a meggyőződésem az úrutazás óta csak megerősödött.*
- **Kívánom, hogy tovább erősödjön, és hogy más úrhajósok is kövessék példádat. Engedj meg még egy kérdést: Mit szeretnél mondani az eszperantistáknak, akik téged az első eszperantista úrhajósoknak tekintenek?**
- *Az eszperantó a világ egyik legnagyobb találmánya. Van jövője. Érdemes megtanulni.*
- **Köszönöm a beszélgetést.**

Horváth József

ford. Vizi László

-
- Ref: - https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1213700895425929&id=117145901748106
- http://www.eszperanto.hu/egyeb/kosmonauto_kaj_Esperanto_Farkas_Bertalan.pdf